

طراحی تکالیف یادگیری مبتنی بر هوش‌های چندگانه

نظریه‌های چندگانه

نظریه‌های هوش‌های چندگانه گاردنر شامل ۹ نوع هوش متفاوت است. براساس این نظریه، هر فرد می‌تواند سطوح متفاوتی از حیطه‌های هوش چندگانه را داشته باشد (Yenica & Aktam, 2010). در نظریه‌ی گاردنر، هوش عبارت است از توانایی حل مسائل یا ساختن چیزی با ارزش (سیف، ۱۳۹۱). گاردنر معتقد است که هوش، به خصوص در تعریف سنتی آن، به اندازه‌ی کافی نمی‌تواند طیف گسترده‌ای از توانایی‌های انسان را شامل شود. این نظریه رویکرد جدیدی را در آموزش و پرورش عرضه می‌کند و مهم‌ترین نظریه در زمینه‌ی پرورش انفرادی است (Akkuzua & Akc, aya, 2010).

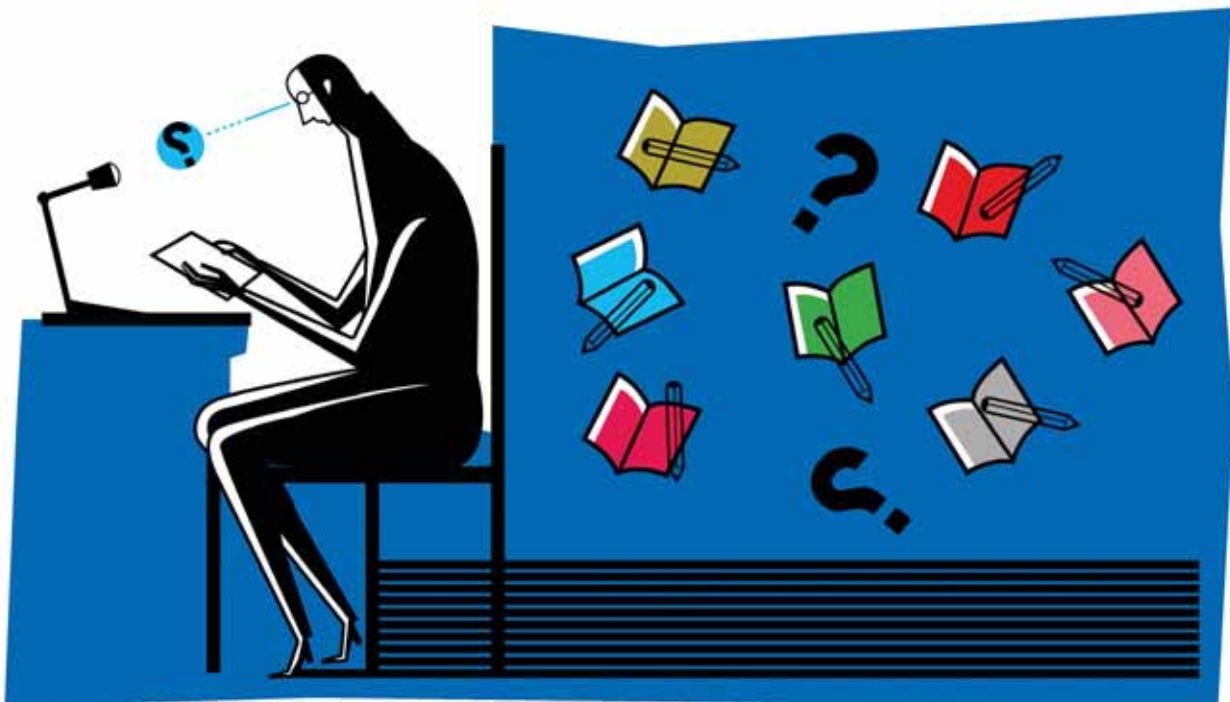
جنبه‌های کاربردی هوش‌های چندگانه

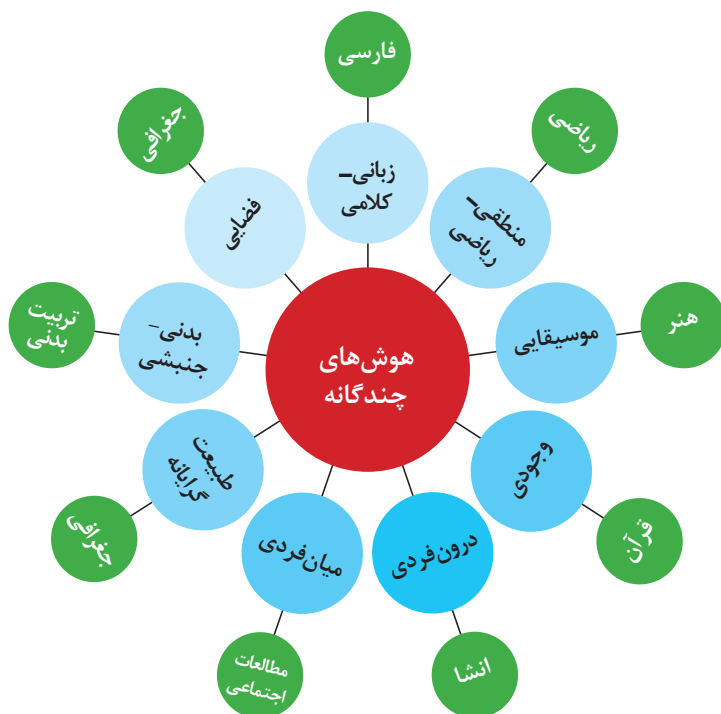
نظریه‌های هوش‌های چندگانه محیط آموزشی جدیدی را پیشنهاد می‌کند. طبق این نظریه، افراد علاقه‌ها، توانایی‌ها و نیروهای نهفته‌ای دارند که به توسعه‌ی طیف گسترده‌ای از هوش‌های گوناگون منجر می‌شود و به این ترتیب دانش‌آموزان فرصت‌های متنوعی برای یادگیری پیدا می‌کنند. اساس نظریه‌ی گاردنر توسعه‌ی یادگیری مادام‌العمر است (Saban, 2001).

اشاره

هدف این نوشتار ارائه‌ی راه‌هایی برای طراحی تکلیف براساس نظریه‌ی گاردنر است تا معلمان براساس شناخت دانش‌آموزان و اطلاع از توانایی‌های آن‌ها، تکالیف مناسبی طراحی و تدوین کنند.

کلیدواژه‌ها: ، هوش، یادگیری، هوش‌های چندگانه، تکالیف یادگیری

نمودار ۱ | ارتباط هوش های چندگانه با درس های دوره ابتدایی

مفهوم هوش های چندگانه رهنمودهایی را برای تدریس بهتر، به گونه ای که با ویژگی های هوشی متفاوت هر یک از دانش آموزان انطباق بیشتری داشته باشد، عرضه می کند

البته این تصور که هر ماده درسی فقط سبب پرورش یکی از انواع هوش ها می شود و به سایر هوش ها توجه ندارد، صحیح نیست. معلم در هر یک از مواد درسی می تواند با اتخاذ تدابیر مفید و ارائه فعالیت ها و تکالیف هدفمند، تعدادی از انواع هوش ها و حتی همه آن ها را در دانش آموزان پرورش دهد. اما هر ماده درسی بیشتر برای پرورش نوع خاصی از هوش ها طراحی شده است. برای مثال، درس تربیت بدنی بیشتر سبب پرورش هوش جنبشی- حرکتی می شود. اما در این درس، علاوه بر پرورش هوش جنبشی- حرکتی، می توان به سایر هوش ها هم توجه کرد. از جمله، دانش آموزان برای اتخاذ تصمیم مناسب فکر می کنند و با توجه به توانایی های درونی خود، موقعیت مناسب را برای خود برمی گزینند (هوش درون فردی)، با دیگران همکاری می کنند (هوش میان فردی)، نقشه های مناسب طراحی می کنند (هوش فضایی- مکانی)، نقشه را برای دوستان خود توضیح می دهند (هوش زبانی- کلامی)، حرکات خود را موزون می کنند و از ریتم خاصی استفاده می کنند (هوش موسیقایی)، هر حرکت را چندبار تکرار می کنند و از اعداد کمک می گیرند (هوش منطقی- ریاضی)، پیاده روی می کنند (هوش طبیعت گرا) و هنگام ورزش

این نظریه به دلیل ملموس و عملی بودن، جلب توجه معلمان به تفاوت های فردی دانش آموزان، و ارائه مطلب درسی با توجه به تمایلات هوشی آنان، توجه بسیاری از کارشناسان را به خود جلب کرده است (ذوفن و لطفی پور، ۱۳۸۶). مدیران، معلمان و والدین باید به این نکته توجه داشته باشند که افراد متفاوت اند و به شیوه های متفاوتی هم یاد می گیرند. باید به این تفاوت ها احترام گذاشت، آن ها را ارزشمند دانست و به پرورش آن ها پرداخت. معلمان با شناخت هوش های چندگانه به آسانی می توانند انواع هوش ها را در نظر بگیرند، آن ها را با برنامه های آموزشی خود هماهنگ کنند، فعالیت ها و تکالیفی هدفمند و مناسب تدوین کنند و در برنامه های آموزشی خود، ضعف ها و توانمندی های دانش آموزان را مشخص سازند.

افرادی که از هوش های چندگانه اطلاع کافی داشته باشند، هرگز از برچسب تنبل یا ضعیف استفاده نمی کنند. وقتی دانش آموزی در برخی از درس ها، مانند ریاضی، فارسی و... پیشرفت چندانی از خود نشان نمی دهد، عقب مانده یا کودن نیست، بلکه ممکن است مشکل او در پرورش نیافتن هوش منطقی- ریاضی، هوش کلامی و... باشد (مرتضوی زاده، ۱۳۹۴).

رهنمودهایی برای تدریس بهتر

باید توجه داشت که هر انسانی دارای درجات متفاوتی از تمامی هوش های چندگانه است که امکان دارد با هم یا مستقل از هم عمل کنند. مفهوم هوش های چندگانه رهنمودهایی را برای تدریس بهتر به گونه ای که با ویژگی های هوشی متفاوت هر یک از دانش آموزان انطباق بیشتری داشته باشد، عرضه می کند. مسلم است که توجه به توانایی های مختلف دانش آموزان از اهمیت خاصی برخوردار است. از این رو، معلم و حتی خانواده ها نباید بر یک یا چند ماده درسی خاصی تأکید بیشتری داشته باشند و چنین وانمود کنند که برخی از مواد درسی از اهمیت کمتری برخوردارند. بلکه باید به همه مواد درسی توجه داشته باشند. زیرا هر کدام از مواد درسی برای پرورش یک یا چند هوش در برنامه درسی دانش آموزان قرار داده شده اند. نمودار ۱ ارتباط هوش های چندگانه را با درس های دوره ابتدایی نشان می دهد.

تکلیف باید دانش آموزان را به تفکر وادارد، حس کنجکاوی آن‌ها را برانگیزد، متناسب با توانایی‌های آن‌ها باشد، موجب خستگی‌شان نشود، متنوع باشد و در هر بار ارائه، تازگی داشته باشد

برای رسیدن به هدف خود، دعا می‌کنند (هوش وجودی).

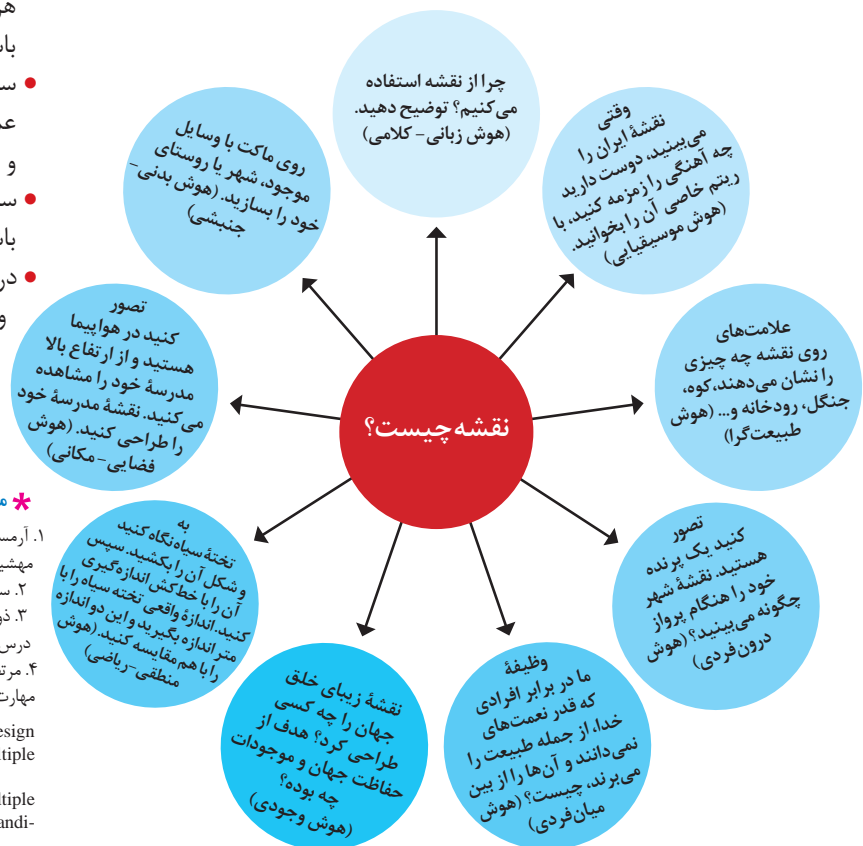
دادن تکلیف بر اساس هوش‌های چندگانه

یکی از راه‌های پرورش هوش‌های چندگانه، ارائه تکالیف متناسب با توانایی‌های دانش‌آموزان است. تکلیف به فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که دانش‌آموزان در خانه، کلاس درس، آزمایشگاه، کارگاه و حیاط مدرسه انجام می‌دهند. تکلیف باید دانش‌آموزان را به تفکر وادارد، حس کنجکاوی آن‌ها را برانگیزد، متناسب با توانایی‌های آن‌ها باشد، موجب خستگی‌شان نشود، متنوع باشد و در هر بار ارائه، تازگی داشته باشد. ارائه تکالیف بر اساس هوش‌های چندگانه تنوع و تازگی را به ارمغان می‌آورد و یادگیری را برای دانش‌آموزان لذت‌بخش می‌کند. به اعتقاد گاردنر، اگر فرد از آموزش، تشویق و استغنا کافی برخوردار شود، قادر خواهد بود هر یک از مقوله‌های هوشی خود را تا سطح بالایی از عملکرد توسعه دهد (آرمسترانگ، ۱۳۹۰).

وقتی به دانش‌آموزان تکلیف می‌دهید، آن‌ها را راهنمایی کنید تا بر اساس تعدادی از انواع هوش‌ها یا حتی ۹ نوع هوش، تکلیف خود را انجام دهند. البته به‌طور آشکار به هوش‌های چندگانه اشاره نمی‌شود، بلکه وقتی موضوع تکلیف را مشخص می‌کنید، برای ارائه به ۹ نوع تکلیف اشاره کنید. می‌توان ۹ نوع فعالیت یا سؤال بیان کرد که نشان‌دهنده توجه به همه هوش‌های چندگانه باشد. برای مثال، معلم پایه چهارم برای موضوع «نقشه چیست؟» ۹ سؤال مطرح کرد و از دانش‌آموزان خواست به آن‌ها پاسخ دهند. به نمودار ۲ نگاه کنید.

پیشنهاد

- ابتدا به روش‌های متفاوت، از جمله بررسی پرونده دانش‌آموزان، مشاهده رفتار آن‌ها در کلاس درس، مصاحبه و تعامل و گفت‌وگو، آن‌ها را بشناسید و به علاقه‌ها و توانایی‌های آن‌ها پی ببرید. بررسی کنید هر یک در کدامیک از هوش‌ها توانایی بیشتری دارند.
- در کدامیک توانایی کمتری دارند.
- بر اساس شناخت دانش‌آموزان تکالیف هدفمند و متناسب با توانایی‌های آن‌ها ارائه کنید. بکوشید در هر تکلیف به پروراندن همه هوش‌ها توجه داشته باشید.
- سعی کنید تکالیف گاهی گروهی و گاهی هم عمومی و فردی باشند. تکالیف رسانه‌ای، اکتشافی و پژوهشی را در اولویت قرار دهید.
- سعی کنید تکلیف هر جلسه با جلسه دیگر متفاوت باشد و درباره تکالیف با دانش‌آموزان مشورت کنید.
- در بررسی تکالیف از دانش‌آموزان هم کمک بگیرید و گاهی از آن‌ها بخواهید تکلیف خود را به صورت نمایش نامه درآورند و اجرا کنند.
- از دانش‌آموزان بخواهید از تکالیف خود شعر تهیه کنند و آن را با آهنگ خاصی بخوانند.

* منابع

۱. آرمسترانگ، توماس (۱۳۹۰). هوش‌های چندگانه در کلاس درس. ترجمه مهشید صفری. انتشارات مدرسه. تهران.
۲. سیف، علی‌اکبر (۱۳۹۱). روان‌شناسی پرورشی نوین. نشر دوران. تهران.
۳. ذوفن، شهناز و لطفی پور، خسرو (۱۳۸۶). رسانه‌های آموزشی در کلاس درس. انتشارات وزارت آموزش و پرورش. تهران.
۴. مرتضوی زاده، سیدحشمت‌الله (۱۳۹۴). راهنمای تدریس (الگوها، روش‌ها و مهارت‌های تدریس). انتشارات عابد. تهران. چاپ ششم.
5. Akkuzu, Nalan and Akcay, Husametdin (2010). The design of a learning environment based on the theory of multiple intelligence.
6. Yenice, Nilgun, Aktamis (2010). Determination of multiple intelligence domains and learning styles of the teacher candidates. Fromm <http://sciencedirect.com>
7. Saban, A. (2001). Coklu zaka teorisi ve e, itim. Ankara: Nobel Yay nlar.

نمودار ۲ پرسش‌های نه گانه درباره موضوع «نقشه چیست؟»